

GROEN MÁÁKT DE STAD

Feiten en cijfers over groen in en rondom steden

Burgers roepen om groen

Van de Nederlandse bevolking leeft 60% in steden. Iedere stad heeft zijn eigen identiteit. Bomen en planten vormen daar een belangrijk onderdeel van. De groene structuur van parken, speelvelden en groene routes is vaak zeer bepalend voor het DNA van de stad. Nederlanders vinden groen dan ook erg belangrijk.¹ Tegelijkertijd vinden vooral bewoners van VINEX-locaties en de Randstad alsook minderheden dat de kwaliteit van het groen in hun omgeving een stuk beter kan.² In de meeste steden is onvoldoende groene ruimte aanwezig. Of te weinig nabij bewoners. Of het groen voldoet niet aan de wensen van de stedelingen en wordt daardoor te weinig gebruikt. Door de stedelijke verdichting neemt het aantal stadsbewoners in grote delen van ons land toe, terwijl de hoeveelheid groen per inwoner daalt.³ In andere delen van het land staat groen juist onder druk, omdat het aantal inwoners in de steden daalt en de financiering van groen op de tocht staat. Kortom, de hoeveelheid goed groen in en nabij veel Nederlandse steden is niet op niveau.

“Meer groen in de stad is nodig.”
Pieter Winsemius

Het is aan politieke partijen en bestuurders om iets aan de roep om beter groen te doen. De afgelopen jaren hebben diverse bestuurders dat met veel inzet gedaan. Het is zaak om die lijn de komende jaren door te trekken, zodat onze steden voor toekomstige generaties een prettige, gezonde en economisch vitale plek zijn om te wonen en werken

Groen levert geld op

Is het slim om in tijden van economische recessie te investeren in groen? Kort gezegd: ja. Tijdens de recessie kunnen met name regionale en lokale overheden de economie stimuleren door via projecten te investeren in werkgelegenheid.⁴ Groene projecten zijn daar een prima middel voor. En het mooie is: de investering komt dubbel en dwars terug, want groen levert geld op.⁵

Er zijn twee factoren die direct geld in het laatje brengen: de waarde van onroerend goed én stadstoerisme. Verder bespaart groen geld omdat het bijdraagt aan een betere volksgezondheid, meer sociale samenhang en minder milieuschade. De opbrengst van stadsgroen kan zo maar liefst honderd keer groter zijn dan het budget dat er jaarlijks voor wordt vrijgemaakt.⁶

“Het positieve effect van groen op gezondheid en welzijn is wetenschappelijk aangetoond. Dát gegeven moet een grotere rol spelen bij stedelijke vernieuwing.”
Roger van Boxtel, Menzis

De baten van groen

Gezondheid

“We dénken niet alleen dat een groene woonomgeving gezond is, het is ook zo. Groen is méér dan een luxe product, het werkt gezondheidsbevorderend”. Woorden van NIVEL-onderzoekster Jolanda Maas, die begin 2009 op de gezondheidsaspecten van groen promoveerde.⁷ De gezondheidsvoordelen van groen op een rij.

- Groen biedt ruimte voor ontspanning en verlaagt stress.⁸
- Slim ingerichte, groene wijken zorgen ervoor dat bewoners meer bewegen.⁹
- Vooral kinderen spelen vaker buiten als er groen in hun omgeving is; dat kan zorgen voor 15% minder overgewicht¹⁰ en het is goed voor hun sociale ontwikkeling.
- Gerichtte beplanting helpt fijn stof te filteren en de luchtkwaliteit van de stedelijke omgeving te verbeteren, hetgeen problemen aan de luchtwegen vermindert. Er wordt momenteel volop geëxperimenteerd met soorten planten en manieren van beplanting.¹¹
- Uitzicht op groen verlaagt het aantal opnamedagen in ziekenhuizen.¹²

Leefbaarheid

“Het is eigenlijk een sociaal project.” Dat zegt Jeroen Schenkels van de gemeente Utrecht over het oprissen van het openbaar groen in krachtwijk Overvecht. De (her)ontwikkeling van binnentuinen was aanleiding om het onderling contact tussen bewoners te verbeteren. Groen opbouwwerk eigenlijk. Het project won in 2007 de prijs *Parel van Integratie*.

- Groen brengt mensen samen. Parken en recreatiegebieden bieden ontmoetingsplekken voor buurtbewoners, met name belangrijk voor kinderen, minderheden, jongeren en ouderen.
- Samen met stadsbewoners werken aan openbaar groen in hun eigen omgeving, draagt bij aan onderling contact en de sociale cohesie in de buurt. Ook in de krachtwijken.¹³

“Groen verbreedert en verzustert.”
Gerda Verburg, minister van LNV

Economie

De internationale economische positie van de randstad staat onder druk. Reden voor het kabinet om via het programma Randstad Urgent deze economisch belangrijke regio en flinke impuls te geven. Onder meer door aandacht aan groen te besteden¹⁴, want alleen een groene metropool kan de internationale concurrentie het hoofd bieden.

- Groen zorgt voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor kennisintensieve en internationale bedrijven, die op hun beurt weer andere bedrijvigheid aan zich binden voor zowel hogere als lagere inkomens.¹⁵ Een recente ontwikkeling is dat met name kenniswerkers steeds vaker parken benutten als werkplek.¹⁶
- Groen rondom huizen verbetert de kwaliteit van de wijk en verhoogt de waarde van de woningen met circa 5%.¹⁷

“Prettig wonen, in een mooie omgeving werken en in het groen recreëren moeten de doelen zijn. De bouw wil graag meewerken aan de realisatie hiervan.”
Elco Brinkman, Bouwend Nederland

Milieu

Dat groen kan bijdragen aan een beter milieu ligt voor de hand. Enkele voordelen van groen voor milieu en klimaat.

- Groen dempt op warme dagen de temperatuur in de stad en verbetert daarmee het stadsklimaat.¹⁸
- Planten op daken verbeteren de isolatie en verminderen het energieverbruik.¹⁹
- Een groene omgeving verhoogt de waterbergingscapaciteit, belangrijk in tijden van overvloedige regenval.²⁰
- Bomen en planten zetten CO₂ (medeverantwoordelijk voor de klimaatverandering) om in zuurstof.

“Het groene dak houdt de ruimte heerlijk koel!”
Huizenbezitter met een groen dak

Stad en land

Een stad blijft natuurlijk een stad, hoe groen ie ook is. Daarom zoeken stedelingen op een vrije middag of tijdens het weekend graag het ommeland op. Onder meer Leeuwarden en Den Bosch werken aan de verbinding van hun stadsgroen aan omliggende landbouw-, natuur- en recreatiegebieden.

- Natuur maakt de leefomgeving mooier en prettiger en biedt onderdak aan vogels en andere dieren. Dat draagt bij aan kennis over planten en dieren bij kinderen.
- Groene routes van en naar groene gebieden nabij de stad verbeteren het landschap en voorkomen verrommeling van de ruimtelijke omgeving. Routes voor wandelaars en fietsers lopen dóór en nieuwe woonwijken krijgen een karakter dat past bij de streek.

“Hardlopen doe ik het liefst in groene gebieden net buiten de stad. Vanaf hier ben ik er zo.”
Stadsbewoner

Wat kunt u doen?

Wat kunt u doen om de kwantiteit en kwaliteit van groen in de stad te verbeteren?

1. Investeer in groen, in plaats van dat het de sluitpost van de begroting is. Benader groen als oplossing voor maatschappelijke vraagstukken als gezondheid, economie, integratie en milieu.
2. Schakel bij het ontwikkelen van bedrijventerreinen, woonwijken en infrastructuur vroegtijdig deskundigen in die een groene impuls kunnen geven. Steek ter inspiratie uw licht op bij collega-gemeenten.
3. Ontwikkel een soort ecologische hoofdstructuur in de stad. Een stelsel van groen-blauwe verbindingen waar het goed fietsen, wandelen, skaten en kanoën is, maar die ook goed is voor de biodiversiteit. Leg meer speelnaatuur aan, zowel op pleintjes en straathoeken als in de grotere parken. En zorg voor goede, aantrekkelijke wandel- en fietsverbindingen naar de recreatiegebieden rond de stad.
4. Betrek buurtbewoners en hun kinderen actief bij het maken en uitvoeren van plannen.

Eigentijdse vormen van groen

Parken, speelvelden, natuurgebieden vlakbij de stad; het zijn allemaal bekende en mooie vormen van groen. Maar anno 2009 is er meer. Enkele voorbeelden ter inspiratie.

- Moderne *daktuinen* of zelfs *dakparken*. Zoals het dakpark met drie thematuinen dat de gemeente Rotterdam wil realiseren bovenop een aantal bedrijfsgebouwen in Delfshaven (www.dakparkrotterdam.nl).
- Weelderige, verticale *geveltuinen*. Zoals de proef die de gemeente Arnhem doet in de wijk Spoorhoek. Zie ter inspiratie de ontwerpen van Patrick Blanc, die onder meer de geveltuin van Museum Quai Branly in Parijs ontwierp (www.verticalgardenpatrickblanc.com).

- *Speelruigtes* ofwel 'wilde' natuur waarin kinderen zelf op ontdekking gaan. Bijvoorbeeld de Woeste Weide in Sliedrecht (www.feitsmapark.nl/woesteweide/) of de Speeldernis in Rotterdam (www.speeldernis.nl).²¹
- *Bomenroutes*. Zoals de bomenroute die in krachtwijk Velve-Lindenhof (Enschede) op initiatief van bewoners is ontstaan.
- *Miniparkjes*, ofwel kleine groenplekjes in de wijk ontworpen samen met de bewoners. Zoals de pocketparken die de gemeente Heerlen gaat realiseren in krachtwijk MSP, of de postzegelparken die de gemeente Amsterdam in onder meer Bos en Lommer en Oost-Watergraafsmeer aanlegt.
- *Stadslandbouw*. Denk aan toegankelijke volkstuincomplexen, stadsboerderijen in de stad en zorgboerderijen nabij de stad.

“Overgewicht is een natuurlijke reactie op een ongezonde omgeving. Een gezonde stad, met veel groen en ruimte voor bewegen en spelen, brengt een gezonde leefstijl dichterbij.”

Paul Rosenmöller

Om op te letten

Is het allemaal groen wat er blinkt? Wel, er zijn zeker punten om goed op te letten. De belangrijkste.

1. Wil groen echt van toegevoegde waarde zijn voor stedelingen, dan is het nodig bewoners te betrekken bij het ontwerp. Onder meer Amsterdam, Arnhem, Maastricht, Rotterdam, Utrecht en Venlo hebben daar prima ervaringen mee opgedaan.
2. Groene plekken moeten ook sociaal veilige plekken zijn. Dat vereist zorgvuldige inrichting.
3. Om het groen niet te laten verloederen, moet het beheer op de langere termijn goed zijn geregeld. Bewoners kunnen een rol spelen, maar de gemeente moet er in haar beheerbudgetten ook ruimte voor vrijmaken.

Deze factsheet is een initiatief van het programma Groen en de Stad. Daarin werkt het ministerie van LNV samen met VROM, WWI, steden, provincies en maatschappelijke partners. Doel is te stimuleren dat overheden, bedrijven en maatschappelijke partners samen meer werk maken van groen in en om steden.

Vrijwel alle feiten en onderzoeken waarnaar wordt verwezen, zijn te vinden op of via www.groenendestad.nl, hét Nederlandse kennisportaal voor groen in en om steden. Daar kunt u zich ook aanmelden voor de Groen en de Stad e-mail updates en nieuwsbrief. Neem voor meer informatie contact op met Sandra Greeuw van het programma Groen en de Stad. Mail s.c.h.greeuw@minlnv.nl, telefoon (070) 3785967.

Noten

- ¹ Onder meer VROM publieksenquete, 2005 en *Het Grote Groenonderzoek*, gemeente Amsterdam, 2008.
- ² *Belevingswaardenmonitor Nota Ruimte*, Milieu en Natuur Planbureau, 2006.
- ³ *Recht op groen I*, advies Raad voor Landelijk Gebied, 2005.
- ⁴ *Hier een reddingsplan voor de economie*, opiniestuk van vijf vooraanstaande economen in NRC van 24 feb, 2009.
- ⁵ *MKBA Groenvoorziening Nijmegen*, Gemeente Nijmegen, 2008.
- ⁶ *How much value does the city of Philadelphia receive from its park and recreation system?*, rapport van The Trust for Public Land, 2007.
- ⁷ *Vitamin G: Green environments - Healthy environments*, Jolanda Maas (NOVEL), 2008.
- ⁸ *Natuur en gezondheid. Invloed van natuur op sociaal, psychisch en lichamelijk welbevinden*, Gezondheidsraad en RMNO, 2004.
- ⁹ *De gezonde wijk*, Vrije Universiteit, Spinlab en ArchitectenCie, 2006. Zie ook: www.degezondewijk.nl.
- ¹⁰ *Potenties van groen*, Alterra, 2007.
- ¹¹ *Bomen, een verademing voor de stad: praktijkonderzoek plant en omgeving*, J.A. Hiemstra, E. Schoenmaker-Van der Bijl en A.E.G. Tonneijck, 2008.
- ¹² *Kwaliteit van de fysieke zorgomgeving*, College Bouw Zorginstellingen, 2008.
- ¹³ De gemeente Utrecht deed hier in krachtwijk Overvecht concrete ervaringen mee op.
- ¹⁴ Via de projecten *Ruggengraat voor natuur en recreatie* en *Mooi en vitaal Delfland*, en als specifiek aandachtspunt in andere projecten. Daarnaast riep Rotterdam 2008 uit tot groenjaar voor haar stad, Den Haag deed dat in 2009.
- ¹⁵ *Nota Ruimtelijk Economisch Beleid*, 1999. *Recht op groen I*, advies Raad voor Landelijk Gebied, 2005.
- ¹⁶ *Het Grote Groenonderzoek*, gemeente Amsterdam, 2008.
- ¹⁷ *Groen en onroerend goed*, Wageningen UR, 2003.
- ¹⁸ Dit blijkt uit een inventarisatie van Alterra en Wageningen UR. Zij baseerden zich op internationaal onderzoek. Onder meer: Chen, Y. & Wong, N.H., *Thermal benefits of city parks*. Meer info Vincent Kuypers (vincent.kuypers@wur.nl) of Barry de Vries (barry.devries@wur.nl).
- ¹⁹ *Groen van boven*, Gemeente Rotterdam, 2006.
- ²⁰ *Kosten-Baten-Analyse Groene Daken Rotterdam*, Arcadis, 2008. Verder deed de gemeente Houten goede ervaringen op met wadi's, dat is een 'laagte' die helpt verdroging van de bodem tegen te gaan, een buffer vormt bij overvloedige regenval en bijdraagt aan de zuivering van het water.
- ²¹ Zie ook: *Speelnatuur in de Stad – Hoe doe je dat?*, rapport van Speeldernis, GGD Rotterdam en Wageningen UR, 2009 en *Vrij spel voor het speelbos*, brochure van Kenniscentrum Recreatie, 2007.